

Popularnonaukowe streszczenie projektu

Nielegalny obrót dziką fauną i florą stanowi problem społeczny o dużym zasięgu, rosnącej skali i poważnych, zróżnicowanych konsekwencjach. Jest to zjawisko, które przyczynia się do naruszenia równowagi w świecie przyrody. Prowadzi do ginienia gatunków i zagrożenia dla bioróżnorodności. Introdukowanie obcych gatunków na tereny, w których dotychczas nie występowały, zakłóca harmonię w biocenozach poprzez stopniowe wypieranie gatunków rodzimych. Niekontrolowany obrót dziką fauną i florą prowadzi do przenoszenia chorób na zwierzęta lub ludzi. Konsekwencje tego wychodzą poza zmiany na poziomie środowiska naturalnego. Utrata możliwości czerpania zysków z danego obszaru lub utracone szanse pozyskiwania pożywienia z powodu utraty bioróżnorodności mogą być przyczyną przesiedlania się ludzi, a nawet całych wiosek – powstaje wówczas problem tzw. ekowysiedleńców.

Żadna część świata nie jest wolna od tego zjawiska, ale są pewne geograficzne wzory. Obszary o dużej bioróżnorodności takie jak Ameryka Południowa i Środkowa, Afryka Południowa i Południowo-Wschodnia, Azja stanowią główne źródło pozyskiwania zwierząt. Ale też kraje charakteryzujące się mniejszą bioróżnorodnością jak Rosja, Kanada i USA są zasiedlane przez gatunki, na które wciąż jest duży popyt. Główne obszary, w których występuje popyt to: Chiny, gdzie występuje silny, kulturowo uwarunkowany popyt na pewne gatunki będący wynikiem ich wykorzystywania w tradycyjnej medycynie, USA o zróżnicowanym popycie na zwierzęta domowe, medycynę tradycyjną oraz bushmeat, czyli mięso pozyskiwane z dzikich zwierząt, głównie w Afryce i w Azji. kraje europejskie o podobnym do powyższego zróżnicowanym zapotrzebowaniu, Środkowy Wschód, gdzie występuje zapotrzebowanie na ptaki drapieżne na cele sokolnictwa. Inne rejony Azji – Japonia, Korea, Wietnam i Tajlandia - wykazują szczególne zapotrzebowanie na kość słoniową.

Międzynarodowe instytucje dostrzegły konieczność podjęcia wzmoczonych wysiłków mających na celu przeciwdziałaniu nielegalnemu obrotowi dziką fauną i florą nie tylko z uwagi na zagrożenie, jakie stanowi dla utrzymania bioróżnorodności na świecie, ale również z powodu negatywnych długofalowych skutków ekonomicznych jakie wywołuje, zagrożenia jakie przedstawia dla zdrowia ludzi i zwierząt, oraz zagrożeń dla bezpieczeństwa krajów. Nielegalny obrót dziką fauną i florą z uwagi na wysokie dochody, jakich dostarcza i ze względu na niskie ryzyko ujawnienia, wykrycia sprawców i poniesienia przez nich konsekwencji, stanowi źródło dochodów dla zorganizowanych grup przestępczych, często o międzynarodowym zasięgu działania. Stąd w ostatnich latach coraz większą uwagę badaczy przykuło zagadnienie zorganizowanych grup przestępczych zaangażowanych w nielegalny obrót dziką fauną i florą. United Nations Office on Drugs and Crime, Unia Europejska i Interpol wskazywały na powiązania krzyżowe między przestępczością przeciwko środowisku i korupcją, praniem brudnych pieniędzy, handlem ludźmi oraz zabójstwami. Ponadto przestępczość ta jest również powiązana z finansowaniem grup terrorystycznych i watażków w Afryce i Azji. Dodatkowo moda na posiadanie egzotycznych okazów fauny lub flory nadal wzrasta. Rosnący popyt na ginące gatunki stanowi dodatkową zachętę dla kłusowników, przemytników i handlarzy tym towarem.

Odkąd Polska przystąpiła do Unii Europejskiej stała się częścią drugiego co do wielkości po USA rynku zbytu dla żywych okazów gadów chronionych Konwencją o międzynarodowym handlu dzikimi zwierzętami i roślinami gatunków zagrożonych wyginięciem. Polska stała się krajem tranzytowym dla znacznej liczby okazów przeznaczonych dla odbiorców w Europie Zachodniej. Skuteczność międzynarodowych działań mających na celu przeciwdziałanie nielegalnemu handlowi dziką fauną i florą i jego globalnym konsekwencjom jest silnie uzależniona od efektywności działań poszczególnych krajów będących eksporterami lub importerami ginących i zagrożonych wyginięciem gatunków. Dlatego tak istotne jest podnoszenie jakości kontroli społecznej tego zjawiska w Polsce.

Głównym celem projektu jest zatem zanalizowanie stanu kontroli społecznej nielegalnego obrotu dziką fauną i florą w Polsce przy uwzględnieniu istniejących regulacji prawnych – krajowych i międzynarodowych - w tym zakresie oraz uwzględnieniu postulatów formułowanych przez przedstawicieli tzw. zielonej kryminologii, zwracających szczególną uwagę na zintegrowane podejście do przeciwdziałania zjawisku, bazujące na dorobku kryminologii tradycyjnej i najnowszych badaniach poświęconych skutecznym środkom kontroli tego zjawiska. W tym celu wykorzystana będzie metoda dogmatyczno-prawna umożliwiająca zdobycie wglądu w obowiązujące regulacje dotyczące nielegalnego handlu dziką fauną i florą, szczegółowa analiza dorobku kryminologii w zakresie tych środków kontroli społecznej, które mogą być wykorzystane na gruncie omawianego zagadnienia, oraz jakościowa metoda badawcza opierająca się na pogłębionych wywiadach indywidualnych (IDI) z ekspertami w zakresie kontroli nielegalnego obrotu dziką fauną i florą.